vastavail kursusil. 1899. a. rentis L. Raadi mõisast (Tartu lähedal) 25-vakamaalise kvootetalu eesmärgiga asutada sinna eeskujulik viljapuu-aed, kalatiigid ja põllunduslik katsetalu; 1908. a. rentis ta sama eesmärgiga kõrvalasuva »Klaose« talu. 1900. a. peale korraldas L. karjakasvatuse, aiaharimise ja mesilastepidamise kursusi Tartus, mis meie põllunduse arenemisloos äratava ja hilisemaile ettevõtteile teedrajava tähendusega, nagu ka L.-i varemini-asutatud ajakiri »Põllumees«. Peale selle teotses L. kohalikes karskuse- j. m. seltsides ja esines väljapanekuiga näitusil. 1906—09 andis L. välja politilist nädalalehte »Vabadus«, mis, ehkki tahes olla »rahvalik-edumeelne«, oli sisult kindlusetu ja rahvuslikult põhitoonilt tihti enam kui kahvatu, mispärast ta laiemais ringkonnis poolehoidu ei leidnud. 1906. a. katsus L. välja anda veel teist ajalehte »Eesti Päevaleht«, millest aga ainult paar numbrit ilmus. 1908. a. alates andis L. välja umbes 1 a. jooksul eesti-, vene- ja saksakeelset »Liivimaa kuulutuste lehte«. Samuti ilmus tema väljaandel Tartus kauemat aega »Põllumehe Kalender«. L. suri Tartus 13. III 1919. — L.-i algatusel, osalt tema enese, osalt teiste koostatuina või tõlgituina on ilmunud mitmed põllumehele määratud sisuga raamatud, milledest võiks mainida: »Juhatus linaharimiseks« (Tartus, 1891); »Sulgloomade kasvatus«; »Kalakasvatuse õpetus«; »Mesilane ja tema elu« (Jurjevis, 1907); »Talurahva Advokaat I« (Jurjevis, 1896); »Kuda võib tulekahju õnnetusi vähendada?« (Jurjevis, 1900) j. t. — L.-i tegevuse peatähtsus seisab põllunduslikkude teadmiste levitamises kursuste ja »Põllumehe« kaudu; tema tegevust politika alal on eriviisil hinnatud. *J. M.*

LAID (Ostrov), Eerik, arheoloog, sünd. 17. XI 1904 Tartumaal Nõo klk. Meeri mõisas valitseja pojana, õppis 1922—27 Tartu ülikoolis, valides eriõppeaineks muinasteaduse ja etnograafia. 1927. a. alul omandas L. *mag. phil.* astme ja töötas selle järel ülikooli stipendiaadina Helsingis. — L. on avaldanud teosed: »Eesti muinaslinnad« (Tartu, 1923), millest uuem kokkuvõte ilmunud koguteoses »Eesti kinnismuistised« (1925, lk. 74–97); »Kodumaa muistsed pelgupaigad« (Ajalool. Ajakiri 1925, ka eribrošüürina); »Mordvalaste etnograaf. ja poolmuinasaegsed sõled« (ERM-i Aastaraamat II, 1926, lk. 165—186).

Isikl. j. m. saadud teated. *T.*

LAIDONER, Johann, kindralleitnant, Eesti vägede ülemjuhataja Vabadussõjas, politiline tegelane, sünd. 31. I 1884 Viljandimaal Viiratsi v. sulase pojana, lõpetas Viljandi linnakooli ja astus 1901. a. vabatahtlikuna väeteenistusse. 1902. a. peale õppis L. Vilno junkrukoolis, mille lõpetamisel ta 1905. a. määrati noorema leitnandina 13. ihu-grenaderide Erivani rügementi. Aa. 1909—12 õppis L. Nikolai sõjaväe-akadeemias ja lõpetas selle esimese järguga. Siis määrati ta samasse rügementi tagasi ja ülendati alamkapteniks a. 1912. 1913. a. viidi L. üle 1. Kaukaasia kütirügementi kompanii-ülemaks, 1914. a. määrati 3. Kaukaasia korpuse staapi kindralstaabi ohvitseriks ja ülendati kapteniks, arvates ta lõplikult kindralstaabi kutseliiki. 3. Kaukaasia korpusega võttis L. osa sõjalistest operatsioonidest Poolamaal ja Galiitsias. 1915. a. novembris määrati L. lääne-väerinna staapi maakuulamis-osakonna ülema abiks, 1916. a. suvel ülendati ta kindralstaabi alampolkovnikuks. 1917. a. märtsis sai L. Kaukaasia grenaderide diviisi staabiülemaks, sama a. oktoobris 62. diviisi staabiülemaks. Kui 1917. a. Eestis hakati formeerima rahvuslikke väeosi, tuli L. Ajutise Maanõukogu kutsel kodumaale, et siin selle a. lõpul oma peale võtta asutatava 1. Eesti diviisi juhatamist. Kui okupatsioonivõimud 1918. a. diviisi likvideerisid, lahkus L. polkovnikuks ülendatuna teenistusest ja siirdus Venemaale. Okupatsiooniaja järel puhkenud Eesti-Vene sõja algusel tuli ta Soome kaudu, mitmeid tõkestusi ära võites, kodumaale tagasi ja määrati Ajutise Valitsuse poolt 14. XII 1918 Eesti operatiivstaabi ülemaks. Momendil, mil L. meie riigikaitset hakkas juhtima, oli riigi sõjaline seisukord otse meeleheitlik. Sõda Venemaaga tundus olevat Eestile üle jõu käiv üritus. Selle tõttu valitses üldiselt rõhutud meeleolu, mille mõjul mobilisatsioonikäsud ei leidnud korralikku täitmist ja kaitseväed õieti nõrgalt vastu pannes taganesid. 16. XII oli Rakvere ja 22. XII Tartu enamliste vägede kätte langenud. A. lõpul oli suurem osa Eestit vaenlase käes, kes asus Tallinnast ainult 30 kilomeetri kaugusel. Säärastes oludes oli vaja koondada kõrgem sõjaline võim ühe isiku kätte, kes kergemini võis raskele seisukorrale vastavaid rutulisi ja otsustavaid korraldusi teha. Ajutine Valitsus otsustas ellu kutsuda vägede ülemjuhataja instituudi ja määras 26. XII 1918 ülemjuhatajaks L.-i. — Omades kõrgemat sõjaväelist haridust ja suuri kogemusi ilmasõjast osutas L. sel kohal suurt otsustamis- ja algatusvõimet ning selget sõjaväelist pilku. L. mõistis sisendada vägedesse vaimustust ja usku oma jõusse, mille tõttu vaenlase pealetung a. vahetusel seisma pandi. Meeleolu tõusuks aitasid ka Soome ja Inglise abiväed tunduvalt kaasa. L.-i käsul algasid Eesti väed 7. I 1919 üldist pealetungi, mis haru-